

ΡΕΑΛΙΣΜΟΣ

Βασική Ιδέα: Ο καλλιτέχνης πρέπει να απεικονίζει την κοινωνική πραγματικότητα στην οποία ζει.

«*Η καρδιά του Ρεαλισμού βρίσκεται στην άρνηση του Ιδεώδους*», Γκυστάβ Κουρμπέ

Γενικά Χαρακτηριστικά

Ο Ρεαλισμός είναι περισσότερο μια ψυχική διάθεση που ενυπάρχει, από τα μέσα του 19^{ου} αιώνα, σε πολλούς Ευρωπαίους καλλιτέχνες. Παρουσιάζεται ως αντίδραση στην αναζήτηση της αφηρημένης, εξιδανικευμένης ομορφιάς, ιδανικό των νεοκλασικιστών καλλιτεχνών. Επιπλέον, η αφορμή δίνεται με τον Μπωντλαίρ, που προσκαλεί τους ζωγράφους να αρνηθούν το νωθρό συναισθηματισμό των ρομαντικών και να γίνουν μάρτυρες της πραγματικότητας στην οποία ζουν. Αυτές οι ιδέες αναπτύσσονται περισσότερο από τον Εμίλ Ζολά και τον Έντμουντ Ντυραντί και βρίσκουν εφαρμογή στο χώρο της λογοτεχνίας.

Οι ρεαλιστές ζωγράφοι αφοσιώνονται στο τοπίο, όπου ψάχνουν μία σχέση αληθινή και αυθεντική με τη φύση, στις απόψεις των πόλεων, στις καθημερινές σκηνές, στα επεισόδια της σύγχρονης ιστορίας και στα πορτρέτα. Ως επί το πλείστον δεσμεύονται κοινωνικά και πολιτικά και γι αυτό εμβαθύνουν σε θέματα εργασίας και κοινωνικής καταγγελίας ενάντια στις αδικίες προς τις κατώτερες τάξεις.

- Άρνηση Νεοκλασικισμού
- Αμφισβήτηση Ρομαντισμού
- Απόρριψη Ιδεαλιστικών προτύπων
- Ο ρεαλισμός εκφράζει τη στενή σύνδεση της Τέχνης με τη ζωή
- Μεταφορά της οπτικής πραγματικότητας στη ζωγραφική επιφάνεια
- Προσήλωση στην αντικειμενική πραγματικότητα – Όχι στην Εξιδανίκευση (Νεοκλασικισμός) – όχι στη συναισθηματική εμπλοκή του καλλιτέχνη στην απόδοση του πραγματικού (Ρομαντισμός)
- Αληθινή και αντικειμενική απόδοση των πραγμάτων

Θεματολογία

- Τοπιογραφία
- Ηθογραφία
- Σκηνές καθημερινής ζωής
- Ανάδειξη του κοινού/ασήμαντου επεισοδίου
- Σχολιασμός νέων κοινωνικών φαινομένων
- Δυναμική θέση απέναντι στις κοινωνικές συνθήκες της εργατικής τάξης
- Ενδιαφέρει το αληθινό, όχι το ωραίο / το γνωστό, όχι το άγνωστο και ξένο / το πραγματικό, όχι το φανταστικό

Μορφικά

- Αντικειμενική περιγραφή
- Ακρίβεια στην απόδοση
- Φυσικότητα των χρωμάτων
- Επιρροή από τη φωτογραφική τέχνη

Νατουραλισμός

- Στη Γαλλία εκφράζονται από τη Σχολή της Μπαρμπιζόν
- Ενδιαφέρον για την τοπιογραφία
- Πιστή απεικόνιση της φύσης
- Απόδοση της ατμόσφαιρας και του φωτός όπως πραγματικά είναι
- Προσεχτική παρατήρηση της φύσης

Ζωγραφική

Χαρακτηριστικά

- Εκφραστική ελευθερία
- Έκφραση ψυχικών καταστάσεων
- Έξαρση συναισθημάτων
- Εγκατάλειψη των κλασικών προτύπων & των αρχών Νεοκλασικισμού

Τεχνοτροπία - Τεχνικές

- Το φως και η σκιά κατακλύζουν τον πίνακα
- Έντονα χρώματα
- Αύξηση σκιασμένων επιφανειών
- Πολύπλοκες κινήσεις
- Η χρήση της γραμμής και του περιγράμματος αποδυναμώνεται

Γλυπτική

Χαρακτηριστικά

- Απομάκρυνση από τις αρχές του Νεοκλασικισμού
- Απόδοση φυσικών στοιχείων
- Απόδοση συναισθηματικών καταστάσεων

Θεματολογία

- Επιλογή θεμάτων από τον Μεσαίωνα, την Αναγέννηση, το παρόν με γνώμονα τον τονισμό της κίνησης, της ζωντάνιας και της υφής του υλικού

Φωτογραφία

Βασική Ιδέα: Η εφεύρεση της φωτογραφίας αλλάζει τον τρόπο με τον οποίο οι καλλιτέχνες βλέπουν την πραγματικότητα και την ίδια τη θεώρηση της ζωγραφικής, που αναζητά πλέον νέες εκφραστικές δυνατότητες.

Γενικά χαρακτηριστικά: Το πρώτο σημαντικό επίτευγμα στην ιστορία της φωτογραφίας είναι η εφεύρεση του σκοτεινού θαλάμου, που χρησιμοποιείται ήδη από τον 17^ο αιώνα. Εξίσου σημαντικές είναι και οι μελέτες των χημικών για τις αντιδράσεις ορισμένων στοιχείων στο φως του ήλιου όπως για παράδειγμα τα άλατα αργύρου στη Νταγκεροτυπία. Μεταξύ του τέλους του 18^{ου} αιώνα και των αρχών του 19^{ου} αιώνα έλαβαν χώρα αποφασιστικές ανακαλύψεις που οδηγούν στις πρώτες φωτογραφικές εικόνες. Οι τεχνικές αναζητήσεις επιτελούν σημαντικά και γοργά βήματα προόδου και μέσα σε λίγες δεκαετίες οι φωτογραφίες συναγωνίζονται τα έργα των ζωγράφων.

Από την πρώτη κιόλας εμφάνιση της φωτογραφίας οι καλλιτέχνες αντιλαμβάνονται τις πολλαπλές δυνατότητες αυτής της τεχνικής. Στην αρχή τη χρησιμοποιούν ως εργαλείο για τη ζωγραφική, ως βάση για τα πορτρέτα και τα τοπία ή για να μελετήσουν καλύτερα την κίνηση των ανθρώπων ή των ζώων. Συγχρόνως όμως αντιλαμβάνονται πως η φωτογραφία μπορεί να θεωρηθεί αυτόνομη μορφή έκφρασης με δική της καλλιτεχνική ταυτότητα και αξία. Από τη μία αυτή η πεποίθηση κεντρίζει τις αισθητικές αναζητήσεις και καθιστά τους φωτογράφους πιο συνειδητοποιημένους για τις καλλιτεχνικές δυνατότητες της φωτογραφίας, αλλά από την άλλη, θέτει σοβαρά ερωτήματα για τη λειτουργία και τον ρόλο της ζωγραφικής και προετοιμάζει με καθοριστικό ρόλο της εξέλιξη της τέχνης στις επόμενες δεκαετίες.

Εικ. 1. Λουί Νταγκέρ (L. Daguer, 1787-1851), "Η λεωφόρος Μπουλβάρ ντυ Ταν στο Παρίσι" (1838 περίπου), Μόναχο, Εθνικό Μουσείο

Νταγκεροτυπία

Γύρω στα 1822, ο Joseph Nicéphore Niépce πειραματίζεται πάνω σε μια καινούρια μέθοδο, την Ηλιοτυπία, η οποία αποσκοπούσε στη μόνιμη αποτύπωση μιας εικόνας πάνω σε κάποιο μέσο. Μερικά χρόνια αργότερα το 1839 έρχεται ο Louis Daguer να εξελίξει αυτή την τεχνική με την ανακάλυψη της Νταγκεροτυπίας σε συνεργασία με τον Νιέρσε.

Αν και ξεκίνησαν να συνεργάζονται και να πειραματίζονται μαζί, ο Νιέρσε πέθανε το 1833 και έτσι ο Daguerre συνέχισε να πειραματίζεται μέχρι που ανακάλυψε την Νταγκεροτυπία με την οποία μπορούσε να έχει μια μόνιμη τυπωμένη φωτογραφία πάνω σε μια επιφάνεια με πολύ καλύτερη ποιότητα και ανάλυση από την Ηλιοτυπία που είχε πρωτοανακαλύψει ο Νιέρσε.

Διαδικασία παραγωγής

Μια λεία – σαν καθρέφτης – πλάκα χαλκού πρέπει να περάσει από ατμούς που πηγάζουν από τη θέρμανση ιωδίου ώστε να πάρει μια κιτρινωπή απόχρωση και να παραχθεί το φωτοευαίσθητο ιωδίδιο του αργύρου. Μετά, η πλάκα μπαίνει μέσα σε μια Camera Obscura και εκτίθεται στο φως για συγκεκριμένο χρόνο (ανάλογα με τις συνθήκες φωτισμού). Όταν βγει από την κάμερα δεν φαίνεται κάτι πάνω της και έχει την ίδια κιτρινωπή όψη που είχε πριν κάνουμε την έκθεση στο φως. Αν όμως τη βάλουμε μετά σε ένα άλλο δοχείο που περιέχει υδράργυρο και θερμάνουμε τον υδράργυρο ώστε να δημιουργηθούν αναθυμιάσεις, αυτές προκαλούν την εμφάνιση της φωτογραφίας πάνω στην πλάκα του επασημωμένου χαλκού. Τώρα μένει το στάδιο της σταθεροποίησης της εικόνας πάνω στην πλάκα κάτι το οποίο γίνεται αν βυθίσουμε την πλάκα σε θερμό διάλυμα κοινού αλάτος.

Μετά από όλη αυτή τη διαδικασία πρέπει να τοποθετήσουμε την πλάκα σε ειδική θήκη ώστε να την κάνουμε όσο πιο αεροστεγή γίνεται και για να αποφύγουμε το μαύρισμα της ασημένιας επιφάνειας το οποίο προκαλείται από τον αέρα. Οι Νταγκεροτυπίες δεν μπορούσαν να αναπαραχθούν σε αντίγραφα όπως γίνεται με τα φιλμ ή τις ψηφιακές φωτογραφίες και οι επιφάνειες τους ήταν ιδιαίτερα ευαίσθητες και λεπτές. Γι' αυτό και υπήρχαν οι ειδικές θήκες που τις προστάτευαν από τον αέρα και ενδεχόμενη επαφή με τα χέρια καθώς η παραμικρή επαφή θα μπορούσε να γρατζουνίσει την φωτογραφία. Η όψη αυτών των φωτογραφιών ήταν είτε σαν θετικό είτε σαν αρνητικό ανάλογα τη γωνία από την οποία τις κοιτάμε και ανάλογα με το τι χρώμα ή φως ανακλάται στην επιφάνεια της πλάκας. Οι πιο σκοτεινές περιοχές είναι καθαρό ασήμι ενώ οι πιο φωτεινές περιοχές έχουν μια υπερβολικά λεπτομερή υφή. Επίσης ήταν σύνηθες να υπάρχει μαύρισμα περιφερειακά στις άκρες του κάδρου.